

Z VĚDECKÉHO ŽIVOTA

Rekodifikace obchodního práva – pět let poté Zpráva z konference pořádané na počest prof. Černé a prof. Pelikánové

Začátkem června se na půdě Univerzity Karlovy uskutečnila dvoudenní konference *Rekodifikace obchodního práva – pět let poté* uspořádaná na počest významného životního jubilea vedoucí katedry obchodního práva Právnické fakulty UK prof. JUDr. Stanislavy Černé, CSc., a soudkyně Tribunálu Soudního dvora EU a dlouholeté členky katedry obchodního práva Právnické fakulty UK prof. JUDr. Ireny Pelikánové, DrSc.

První konferenční den 6. června 2019 se konal pod záštitou JUDr. Pavla Rychetského, dr. h. c., předsedy Ústavního soudu ČR v historických prostorách Karolina, jehož Vlastenecký sál přivítal na sto hostů působících napříč jednotlivými právními obory i profesemi. Během slavnostního zahájení, které moderoval doc. JUDr. Petr Liška, LL.M., Ph.D., zaznělo mnoho vřelých a uznalých slov na počest jubileantek.

Děkan Právnické fakulty UK prof. JUDr. Jan Kuklík, DrSc., připomněl především profesní dráhu jubileantek, jejich působení na *alma mater* a vyzdvihl, že obě jubileantky patří k předním představitelkám české komercialistiky. Významný nadnárodní přesah odborné činnosti profesorky Pelikánové ve své řeči zdůraznil soudce Soudního dvora EU Anthony Michael Collins. V rámci slavnostního zahájení konference obě profesorky obdržely na jejich počest nakladatelstvím Wolters Kluwer vydanou kolektivní monografii *Rekodifikace obchodního práva – 5 let poté* skládající se ze dvou svazků, z nichž každý je jmenovitě dedikován (v abecedním pořadí) jedné z jubileantek. První svazek profesorce Černé, svazek druhý profesorce Pelikánové.

Po slavnostním zahájení plynule započala odborná část konference. V moderování prvního bloku pokračoval doc. Liška. Úvodní příspěvek na téma *O několika posunech v právu obchodních korporací* přednesla jubileantka prof. Stanislava Černá. Své vystoupení zahájila citací části rozhodnutí francouzského odvolacího soudu z roku 1879, který uvedl, že „žádný zákonný text, žádný právní princip nezakazuje společnosti vstoupit jako společník do jiné společnosti stejného typu“. Navzdory tomu trvalo ještě řadu let, než se právní věda s myšlenkou společnosti jako společníka jiné společnosti sžila a než na tuto skutečnost reagoval zákonodárce. To můžeme tedy považovat za první posun v chápání obchodní společnosti jako možného společníka jiné obchodní společnosti. Druhý posun demonstrovala přednášející na vnímání skupiny společností. Ještě v druhé polovině 20. století vnímala právní věda společnosti tvořící skupinu společností jako zcela samostatné subjekty – tzv. zezdola. K posunu došlo až rozhodnutím *Rozenblum* z roku 1985, v němž se stanovilo, za jakých podmínek může jedna společnost ve skupině poskytnout podporu jiné společnosti ke své újmě. Na skupinu se tak začalo nahlížet „seshora“. Třetí posun se pak týká dnešní doby. V českém právním prostředí se v současnosti velmi intenzivně diskutuje, co může být obsahem podílu (akcie). Doposud se vychází z myšlenky, že může jít o práva akcionáře přímo vůči společnosti. V této souvislosti autorka upozornila na francouzskou úpravu, která reguluje preferenční akcie. Akcie, s nimiž jsou spojena zvláštní práva, která lze vykonat buď ve společnosti, na jejímž základním kapitálu má emitentka

přímo nebo nepřímo větší než poloviční podíl, nebo ve společnosti, která má vyšší než poloviční podíl na základním kapitálu emitentky. Tedy akcie, s nimiž jsou spojena práva vůči jiné společnosti ze skupiny, typicky dceřiné společnosti. Jde o úpravu inspirovanou právem americkým, kterou se umožňuje akcionářům mateřské společnosti přístup k podílu na zisku dceřiné společnosti.

Vystupující si následně položila otázku, zda lze obdobný druh akcií vydat i v českých podmínkách. Předně identifikovala motivy k využití tohoto druhu akcie. Věřitelé by mohla motivovat k souhlasu s kapitalizací pohledávky skutečnost, že by měli právo na podíl na zisku prosperující společnosti ve skupině. Akcionáři by mohli souhlasit s „rozředěním“ jejich účasti, protože jejich podíl na zisku by nebyl dotčen, a členové orgánů a řídící zaměstnanci mateřské společnosti by byli zainteresováni na zájmech celé skupiny. Navíc by se tímto způsobem daly překonat limity divizních akcií. Následně vystupující přistoupila k samotné analýze přípustnosti těchto akcií. Upozornila, že v souladu s § 517 o. z. může být z cenného papíru zavázána i třetí osoba. Položila si však otázku, zda akcie „unese“ právo vůči třetí osobě. Zdůraznila, že § 34 z. o. k. dovoluje, aby stanovy přiznaly právo na podíl na zisku třetím osobám, tj. příjemce podílu na zisku nemusí mít přímý vztah vůči společnosti. Z tohoto důvodu se Černá domnívá, že může existovat dohoda mezi emitující a vykonávající společností; občanský zákoník ostatně upravuje smlouvu ve prospěch třetí osoby (§ 1767 o. z.) i smlouvu o plnění třetí osoby (§ 1769 o. z.). Závěr o přípustnosti nepovažuje za jednoznačný, nicméně pokud se prosadí přípustnost těchto druhů akcií, dojde ke kontraktualizaci práva společností, vznikne disproporce mezi podílem na základním kapitálu a rozsahem a povahou práv a do akcie se promítne účast v seskupení.

Slova se následně ujala druhá jubilantka *prof. Irena Pelikánová* s příspěvkem na téma *Vady právního jednání a jeho následky*. Předně upozornila na skutečnost, že občanský zákoník právní jednání nedefinuje. Pojem „*právní jednání*“ nahradil dříve používaný pojem „*právní úkon*“, což však nepovažuje *Pelikánová* za důležité, neboť nevidí mezi oběma pojmy rozdíl. Domnívá se, že jde nadále o projev vůle, který směřuje k vyvolání právních následků. Projev vůle může mít řadu vad, přičemž občanský zákoník výslovně zakotvil vedle institutu neplatnosti i institut zdánlivosti. Výslovná úprava zdánlivosti vystupující nevádí, když stanovení důsledků zdánlivého právního jednání („*se nepřihlíží*“) považuje za správné. Problematické je však podle ní výklad, že kde se v zákoně uvádí, že se k právnímu jednání „*nepřihlíží*“, mělo by jít o zdánlivost. Takových obrátů je totiž v zákoně nespočet, což by znamenalo, že je právní řád plný zdánlivosti a neplatnost je pouze okrajovým institutem. Tak by tomu ale být nemělo. V této souvislosti autorka upozornila na úpravu německou, francouzskou či belgickou. V těchto právních řádech je rozdíl mezi zdánlivostí a absolutní neplatností velmi malý, pokud vůbec nějaký, a v civilním právu panuje tendence se spíše posouvat od zdánlivosti k neplatnosti a od absolutní neplatnosti k jakési zrušitelnosti – „právo na kritiku právního jednání“. Upozorňuje rovněž, že významnou roli hraje teorie zjevnosti, podle které je možné se vad právního jednání dovolávat, ledaže se právní jednání jeví jako platné. I s přihlédnutím k těmto zahraničním úpravám se *Pelikánová* domnívá, že nemůže jít o zdánlivost ve všech případech, kdy se v občanském zákoníku uvádí „*nepřihlíží se*“. Podle občanského zákoníku navíc může být zdánlivost zhojena, což podle *Pelikánové* nedává smysl, neboť nelze zhojit něco, co neexistuje. Soudí proto, že je třeba zdánlivost omezit pouze na případy uvedené v § 551 až § 553 o. z. a formulaci „*nepřihlíží se*“ vykládat jako neplatnost – porušení kogentní úpravy. Závěrem vystupující dodala, že z uvedeného je zřejmé, že dikce „*nepřihlíží se*“ je v občanském zákoníku problematická. Není podle ní vhodné, aby právní řád obsahoval velké množství

zdánlivostí. Legislativní řešení považuje však za obtížné, ne-li nemožné. Doporučuje proto překlenout problém interpretačně, prostřednictvím neplatnosti. Nezodpovězenou ponechává otázku, o jakou neplatnost by mělo jít.

První blok zakončila s tématem *Obchodní společnosti v evropském mezinárodním právu soukromém – nové trendy*¹ prof. JUDr. Monika Pauknerová, CSc., DSc., z Právnické fakulty Univerzity Karlovy. Svůj příspěvek rozčlenila do čtyř částí. Nejprve se věnovala principům určování osobního statusu obchodních společností a jejich částečnému sblížování. Připomněla rozlišování mezi inkorporačním principem, podle kterého se status obchodní korporace řídí právem státu, podle něhož společnost vznikla nebo byla založena; tento princip sleduje například Česká republika, Slovensko či Maďarsko. Oproti tomu podle principu sídla se status obchodní korporace řídí právem státu, ve kterém má společnost své skutečné sídlo, ve kterém vykonává svou činnost; tento princip následují například Německo, Rakousko či Polsko. Ve vztahu k české úpravě autorka upozornila na § 30 odst. 1 z. m. p. s., který obsahuje velmi precizní úpravu. Následně podotkla, že oba principy se postupně sblíží; vychází se z inkorporačního principu a ten je modifikován principem sídla. Věnovala se rovněž problematice přeshraničního přemístění sídla, které je problematické zejména z pohledu teorie sídla. České právo v úpravě přeshraničního přemístění sídla obsahuje „evropský kompromis“ – společnost si zachová svou identitu, ale po přemístění do ČR je společnost nucena změnit rozhodné právo. Tento přístup je i v nařízeních o nadnárodních formách společností. Ve druhé části vystoupení se Pauknerová věnovala svobodě usazování společností. Podotkla, že svoboda pohybu je přiznána jak fyzickým, tak i právníkům osobám, přičemž odkázala na čl. 54 SFEU, ke kterému se váže i bohatá judikatura Soudního dvora EU. Stručně připomněla závěry z rozhodnutí *Daily Mail*, *Centros*, *Überseering*, *Cartesio* a *Polbud*. V další části své prezentace se autorka věnovala harmonizaci a unifikaci práva společností v rámci EU. Představila zejména návrh nařízení Řím V o právu použitelném na společnosti a jiné osoby. Jde o akademický návrh Evropské skupiny pro mezinárodní právo soukromé (GEDIP), který strukturou navazuje na nařízení Řím I a Řím II. Návrh obsahuje i změnu rozhodného práva – je připuštěno změnit rozhodné právo bez ztráty právní osobnosti společnosti tehdy, pokud to připouští jak staré, tak nové právo. Závěrečná část vystoupení byla věnována perspektivám unifikace mezinárodního práva společností. Pauknerová se nedomnívá, že přijetí nařízení Řím V je zcela reálné. Každý krůček ke sblížení obou principů určování osobního statusu společností a upřesnění pravidel pro přemístění sídla však vítá, protože to posiluje právní jistotu a předvídatelnost. Současné se domnívá, že by se měl postupně prosazovat inkorporační princip s určitými prvky teorie sídla, zejména prvky chránícími společníky, věřitele a zaměstnance.

Po krátké přestávce přišel na řadu druhý blok příspěvků, jehož moderování se, stejně jako v případě dalších částí konference, ujal člen katedry obchodního práva Právnické fakulty UK, tentokrát doc. JUDr. Daniel Patěk, Ph.D.

Jako první v pořadí vystoupil prof. JUDr. Jan Dvořák, CSc., z Právnické fakulty Univerzity Karlovy s tématem *K zásadám soukromého práva*. Svůj příspěvek uvedl komparativním exkurzem k regulaci soukromoprávních zásad v zahraničních právních řádech, když především zdůraznil, že přestože se úpravy v zahraničních jurisdikcích zpravidla liší, sdílí

¹ Příspěvek je dostupný v písemné podobě. PAUKNEROVÁ, M. Obchodní společnosti v evropském mezinárodním právu soukromém – nové trendy. In: EICHLEROVÁ, K. a kol. (eds). *Rekodifikace obchodního práva – pět let poté*. Svazek II. Pocta Ireně Pelikánové. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 101–111.

evropské právní řády alespoň obdobné zásady, neboť hodnoty, které chrání, jsou srovnatelné. To jednotlivé právní řády a aplikaci norem v nich obsažených sbližuje. Podrobněji se vystupující věnoval zásadě důvěry. Kritice podrobil úpravu § 3070 o. z. Podle věty první tohoto ustanovení platí, že zemřel-li zůstavitel po dni nabytí účinnosti občanského zákoníku a odporuje-li jeho pořízení pro případ smrti právním předpisům účinným v době, kdy bylo učiněno, považuje se za platné, vyhovuje-li občanskému zákoníku. Tato úprava není dle *Dvořáka* souladná se zásadou důvěry. Podle ní by jednou neplatné právní jednání nemělo být konvalidováno později vydaným předpisem, stejně jako by jednání platné v době učinění nemělo být zpochybňováno pozdější úpravou. V druhé části svého příspěvku se přednášející věnoval dílčímu projevu zásady důvěry představovanému zákazem nekonzistentního jednání (*venire contra factum proprium*) a zakotvenému v úpravě předsmmluvní odpovědnosti. Rozebral, že v úpravě předsmmluvní odpovědnosti se zásada důvěry silně prosazuje. Domácí úprava, na rozdíl od úpravy například francouzské, favorizuje oklamanou osobu, které přiznává nejen právo na náklady vynaložené při negociaci kontraktu, ale také právo na náhradu části zisku ušlého v důsledku neuzavření smlouvy. V závěru svého příspěvku podrobil autor kritice nález Ústavního soudu ČR ze dne 8. listopadu 2018, sp. zn. I. ÚS 1099/18. V něm soud nevyhověl stížnosti stěžovatelky, která se domáhala dokončení procesu umělého oplodnění po smrti zesnulého manžela. Pro provedení umělého oplodnění vyžaduje zákon písemný souhlas neplodného páru, který není starší šesti měsíců. Ten v souzeném případě absentoval, respektive byl starší šesti měsíců. Ústavní soud potvrdil zamítavá rozhodnutí obecných soudů s tím, že právní úprava související s umělým oplodňováním vychází z morálních, kulturních, náboženských a etických hodnot dané společnosti, a je proto především na zákonodárci, aby stanovil podmínky a pravidla pro vznik života jiným než tradičním způsobem. Vystupující argumentoval, že soudy se mohly oprostít od textu zákona a stěžovatelce vyhovět za pomoci soukromoprávních zásad upravených v § 3 o. z.

S příspěvkem *Hromadné žaloby* následně vystoupila *prof. JUDr. Alena Winterová, CSc.*, z Právnické fakulty Univerzity Karlovy, která hromadnou žalobu představila jako nový fenomén civilního procesu, jenž se v mnoha ohledech odchyluje od klasických pravidel občanského soudního řízení. Podle tradičního pojetí je soudům v rámci dělby moci ve státě uloženo aplikovat právo na jednotlivé a jedinečné případy. U hromadné žaloby se oproti tomu po soudu žádá, aby stanovil obecné pravidlo nižšího řádu k několika individuálním kauzám. To však neznamená, že by se domácí úprava měla zavedení hromadných žalob bránit. Naopak, současný svět globalizace zavedení hromadných žalob vyžaduje. Pouze tak bude moci být zajištěno, aby soudy zbytečně nerozhodovaly spory s identickými skutkovými základy a takové případy nebyly rozhodovány odlišně. V druhé části svého příspěvku se vystupující věnovala návrhu zákona o hromadných žalobách předloženého Ministerstvem spravedlnosti ČR. Vysvětlila, že ze zahraničních úprav známe dva druhy řízení o hromadných žalobách: přihlašovací (*opt-in*), kdy se členové přihlašují do skupiny, o jejíž právech bude soud rozhodovat, a odhlašovací (*opt-out*), kdy se naopak skupina považuje za konstituovanou tím, že osobám vznikl z určitého jednání stejný či obdobný nárok, a nechť-li členové do skupiny spadat, musí se z ní odhlásit. Návrh zákona upřednostňuje odhlašovací princip, který se má uplatnit nejen u žalob negatorních, ale také u žalob na plnění, pokud hodnota práva jednoho člena skupiny nepřesahuje 10 000 Kč. S odhlašovacím principem souvisí další novinka, kterou má návrh zákona o hromadných žalobách do českého právního řádu zavést. Ministerstvo spravedlnosti navrhuje vytvořit institut správce skupiny. Pouze tato, ministerstvem akreditovaná osoba, může podle

návrhu zákona podat žalobu, u níž se uplatňuje odhlašovací princip. Správce skupiny má být v postavení podnikatele a za úspěch ve věci mu podle návrhu má náležet odměna ve výši 20–30 % z vysouzeného plnění.

V další části se *Winterová* věnovala průběhu řízení o hromadné žalobě. V něm soud nejprve přezkoumává, zda jsou splněny podmínky hromadného řízení. Teprve druhá fáze představuje řízení ve věci samé zakončené rozsudkem a třetí je fáze vypořádací. Na závěr se přednášející zastavila u vztahu žaloby a rozsudku. V běžném sporném řízení žalobce vymezuje žalobou svůj nárok. Rozsudek na žalobcem vznesený požadavek odpovídá. Tento vztah autorka u hromadného řízení postrádá. Soud není žalobou vázán, a to nejen předmětem řízení, ale ani rozsahem skupiny, neboť její členové mají být v žalobním návrhu popsáni pomocí obecných znaků, nikoli jmenovitě. Na samotný závěr vystupující uvítala, že Ministerstvo spravedlnosti předložilo návrh zákona o hromadných žalobách s dostatečným časovým předstihem a umožnilo tak o něm vést odbornou diskusi. Jako jednu s diskusních otázek přitom vznesla, zda by měla být osoba správce skupiny postavena na podnikatelském principu.

Jako třetí v pořadí přednesl svůj příspěvek *Sine nomine nihil est prof. JUDr. Michal Skřejpek, DrSc.*, z Právnické fakulty Univerzity Karlovy. Ve svém vystoupení, jehož název v překladu zní „*Bez označení nic není*“, se věnoval pojmenování právních oborů a principů v římském právu. Z názvu příspěvku by se mohlo zdát, že označení právního odvětví bylo pro jeho život a rozvoj klíčové a nemělo-li právní odvětví v římském právu svůj název, neexistovalo. Jak však autor předeštl, opak je pravdou. Jako příklad vzpomenul *ius fiscale* překládané jako právo finanční. Právo finanční, jak jej známe dnes, však v dobách římského práva neexistovalo. Za *ius fiscale* se označovalo právo státní pokladny. To především regulovalo, jak mají být státem vymáhány poplatky. Jiným příkladem je obchodní právo. Tomu se v dobách římského práva obzvláště dařilo, římsští právníci věnovali obchodnímu právu zvlášť vysokou pozornost a jednotlivá obchodněprávní jednání byla důsledně upravena. Přesto obchodní právo jako zvláštní obor práva v dobách práva římského neexistovalo. V římských pramenech se sice můžeme setkat s pojmem *ius commercii*, o obchodní právo se však nejednalo. Označovalo se tak oprávnění římských občanů činit právní jednání. Právo obchodovat tak bylo pouze jedním z takových oprávnění. Na jeho základě mohli občané například testovat o svém majetku. Pro obchodní právo a obchod samotný tak nebylo překážkou, že právní odvětví nemělo svoje vlastní, samostatné označení. Na otázku obsaženou v názvu příspěvku si proto autor odpověděl záporně. Právní odvětví a principy mohou existovat bez zvláštního označení.

Druhý blok zakončil *prof. JUDr. Josef Bejček, CSc.*, z Právnické fakulty Masarykovy univerzity s příspěvkem nazvaným *Rovnost v soukromém právu: princip, nebo fikce?* Na úvod představil princip rovnosti jako základní zásadu soukromého práva. Kritice podrobil důvodovou zprávu k občanskému zákoníku, která naproti tomu představuje jako hlavní zásadu soukromého práva zásadu autonomie vůle. Následně se zabýval vztahem zásady rovnosti a ochrany slabší strany. Na ten je dle autora možné hledět dvojím způsobem. Za výchozí lze považovat zásadu rovnosti, z níž existují výjimky ve prospěch ochrany slabší strany, anebo můžeme vnímat jako primární ochranu slabší strany, ze které prozařuje rovnost. Vystupující se kloní k prvnímu přístupu, přičemž vysvětlil, že v soukromém právu se rovnost chápe nikoli jako rovnost subjektů, ale jako souřadnost zájmů stran právního vztahu. Ke kompenzaci faktické nerovnosti prostřednictvím rovnosti v právech a povinnostech (rovnoprávnosti) se přistupuje jen při křiklavé nerovnosti stran. Zvláštní zacházení proto není diskriminační, ačkoli se tak může jevit. Diskriminační by podle autora naopak bylo,

pokud bychom se stranami s diametrálně odlišným postavením zacházeli stejně. Ochrana slabší strany je tak toliko derivátem zásady poctivosti a protiváhou ideologie o přežití nejsilnějších. Bejček však současně varoval, že statusové hledisko ochrany slabšího partnera je hrubé a potenciálně nebezpečné. Obecně přijatelný, byť méně předvídatelný je přístup, ve kterém se klade důraz na dobré mravy a férovost smluv. Uzavřel pak, že v otázce rovnosti se v soukromém právu sváří dvě protichůdné tendence. Na jedné straně se soukromé právo partikularizuje, neboť se dělí statusově na právo podnikatelů a právo zbylé, na straně druhé se prosazují tendence k jednotnému závazkovému právu bez ohledu na osobní status.

Po obědové přestávce zahájila *JUDr. Kateřina Eichlerová, Ph.D.*, předposlední blok příspěvků prvního konferenčního dne.

Ten zahájila příspěvkem na téma *Jak lze omezit převoditelnost akcií na jméno² doc. JUDr. Ivana Štenglová* z Vysoké školy CEVRO Institut. V úvodu připomněla, že akcie na majitele jsou neomezeně převoditelné, což plyne z kogentní úpravy § 274 odst. 1 z. o. k. Důvody pro tuto úpravu existovaly v době, kdy fungovaly tzv. anonymní akcie, kdy k převodu stačila ústní či konkludentní smlouva a předání akcie. Na druhou stranu u akcií na jméno § 270 z. o. k. připouští, aby převoditelnost akcií stanovy omezily, ale kogentně zakazuje převoditelnost akcií zcela vyloučit. Dále se vystupující věnovala důsledkům neudělení souhlasu v případě, že je převoditelnost akcií omezena souhlasem orgánu společnosti. Souhlas představuje podmínku účinnosti převodu a může být udělen před i po uzavření smlouvy. Rozhodující orgán si zřejmě může vyžádat smlouvu (již uzavřenou či její návrh), či alespoň její podstatné náležitosti. Stanovy mohou upravit i podmínky pro podání žádosti. Pokud by se nakonec uzavřená smlouva lišila v podstatných náležitostech, souhlas by nebyl udělen a smlouva by byla neúčinná. V další části se *Štenglová* zabývala povinným veřejným návrhem smlouvy. Domnívá se, že nedojde-li k dohodě na určení přiměřené ceny, určí se znalecky. Kloní se však k závěru, že pokud již byla uzavřena smlouva o převodu akcií, je třeba brát v úvahu i cenu, kterou měl akcionář z prodeje získat (může být vyšší i nižší než cena určená znalecky). Dále pokračovala, že právo předložit návrh smlouvy (a povinnost společnosti takový návrh přijmout) podle § 329 z. o. k. vzniká akcionáři i v případě, že společnost sice povinný veřejný návrh smlouvy předloží, ale ten bude obsahovat cenu nikoli přiměřenou. Neakceptuje-li přitom společnost ve lhůtě předložený návrh smlouvy, může se akcionář domáhat jejího uzavření u soudu nebo požadovat náhradu újmy. Újma by dle autorky mohla představovat ušlý zisk, jestliže cena, za kterou měl akcionář akcie prodat, byla vyšší než hodnota akcií. Vedle toho však přichází v úvahu i tzv. následná škoda – škoda, která vznikla v důsledku neuzavření či zrušení smlouvy.

V závěrečné části příspěvku bylo zmíněno, že existuje mnoho dalších způsobů omezení převoditelnosti akcií. Podle *Štenglové* představuje limit zákaz rozporu s dobrými mravy a veřejným pořádkem (§ 1 odst. 2 o. z.) a zákaz diskriminace (§ 212 odst. 1 druhá věta o. z.). V úvahu přichází omezení převoditelnosti souhlasem všech akcionářů nebo určitého akcionáře. Jelikož akcionář není orgánem, neuplatní se § 271 a § 272 z. o. k. Podmínka souhlasu pak nesmí být v rozporu s dobrými mravy. Podle autorky tak bude důležité zkoumat okolnosti konkrétního případu – například způsob nabytí akcií, důvod zřízení práva udělit souhlas atd. Omezení převoditelnosti lze též omezit ve vztahu k určitým osobám.

² Příspěvek je dostupný v písemné podobě. ŠTENGOVÁ, I. Omezení převoditelnosti akcií. In: EICHLEROVÁ, K. a kol. (eds.). *Rekodifikace obchodního práva – pět let poté. Svazek I. Pocta Stanislavě Černé*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 159–165.

Konečně se vystupující domnívá, že prostřednictvím omezení převoditelnosti akcie lze vytvořit i zvláštní druh akcie za podmínky, že nebude takový postup diskriminující.

Tematicky blízkým vystoupením následně navázal *prof. JUDr. Jan Dědič* z Fakulty mezinárodních vztahů Vysoké školy ekonomické v Praze. Svůj příspěvek s názvem *Omezení převoditelnosti akcií na jméno: aktuální výkladové otazníky*³ rozdělil do čtyř částí. Nejprve se zaměřil na problematiku omezení převoditelnosti zaknihovaných akcií. Připomněl úpravu § 263 odst. 1 část věty za středníkem z. o. k., která se dostala do zákona až po jednání v ústavněprávním výboru. Původně se chtělo úpravou v § 275 odst. 1 z. o. k. umožnit omezení převoditelnosti zaknihovaných akcií jako takových, a proto se mělo použít úpravy akcií na jméno. Část právní teorie omezení převoditelnosti zaknihovaných akcií na majitele nepřipouští s odkazem na § 270 a 274 z. o. k. a na § 48 odst. 1 písm. k) z. v. r. Druhá část hájí opak s odkazem na § 275 z. o. k., který by jinak byl obsoletní, a dále s odkazem na § 431 z. o. k., který předpokládá omezení převoditelnosti zaknihovaných akcií. Autor se spíše kloní k později uvedené názorové skupině, avšak dodává, že tento problém vyjasňuje návrh novely zákona o obchodních korporacích ve prospěch prvního z uvedených názorů. V další části se vystupující zabýval účinky zápisu omezení převoditelnosti do obchodního rejstříku. S ohledem na dikci § 431 odst. 1 z. o. k. a relevantních ustanovení zákona o veřejných rejstřících nadnesl otázku, zda má konstitutivní účinky jen zápis změny stanov týkající se převoditelnosti akcií, nebo i prvozápis. S odkazem na rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci sp. zn. 9 Cmo 8/2012 by se dalo dovozovat, že se konstitutivní účinky netýkají prvozápisů, s čímž však autor nesouhlasí s odkazem na smysl a účel pravidla, jež míří na ochranu třetích osob. Tento závěr podpořil i argumentem *a minore ad maius* – pokud má změna omezení převoditelnosti konstitutivní účinek, musí jej tím spíše mít i prvozápis. Dále se autor věnoval důsledkům porušení omezení převoditelnosti akcií. V případě, že je převod podmíněn jinak než souhlasem orgánu společnosti, § 271 odst. 3 z. o. k. stanoví, že je převod akcií neplatný. V této souvislosti si autor položil otázku, zda jde o neplatnost smlouvy, jež je právním titulem pro převod akcií, nebo právního jednání, jímž se převádí akcie (solučního jednání). Autor se domnívá, že relativně neplatné je soluční jednání, přičemž neplatnosti se může domáhat společnost nebo akcionáři společnosti, neboť k ochraně jejich zájmů důvod neplatnosti slouží (§ 586 o. z.). Tento svůj závěr opírá o jazykový výklad § 271 odst. 3 z. o. k. oproti znění § 156 odst. 4 o. z. a o logický výklad *a maiore ad minus* ve vztahu k § 1760 o. z.

V poslední části prezentace si přednášející položil otázku, zda lze stanovami sjednat předkupní právo jako omezení převoditelnosti akcií. Upozornil na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 2. 2010, sp. zn. 29 Cdo 1633/2008, z něhož plyne, že samotné předkupní právo k akciím zřízené stanovami není omezením převoditelnosti akcií (může být stanovami zřízeno i pro akcie na majitele). Z judikatury rovněž plyne, že na takto zřízené předkupní právo se neaplikuje ustanovení o věcněprávním předkupním právu. Dodal přitom, že předkupní právo zřízené stanovami v případě jeho porušení nezaniká, ale nabyvatel akcie je jím vázán pro případ, že by chtěl akcie zcizit, označuje jej proto za korporační předkupní právo. Dále se domnívá, že stanovy mohou upravit předkupní právo jako omezení převoditelnosti akcií na jméno, stejně tak že předkupní právo může být zřízeno

³ Příspěvek je dostupný v písemné podobě. DĚDIČ, J. – LASÁK, J. Omezení převoditelnosti akcií na jméno: aktuální výkladové otazníky. In: EICHLEROVÁ, K. a kol. (eds). *Rekodifikace obchodního práva – pět let poté. Svazek I. Pocta Stanislavě Černé*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 167–183.

i jako právo věcné, protože to zákon nezakazuje a neodporuje to ani smyslu a účelu zákona, dobrým mravům ani veřejnému pořádku. Může být zapsáno do obchodního rejstříku jako dobrovolný zápis, ale pro jeho vznik postačí uložení stanov s příslušnou úpravou do sbírky listin, protože i na stanovy uložené ve sbírce listin se vztahuje princip materiální publicity. Uzavřel potom, že akcie s věcněprávním předkupním právem netvoří samostatné druhy akcií, protože nezakládají práva a povinnosti ve vztahu ke společnosti, nýbrž je s nimi spojeno toliko dispoziční omezení.

Na závěr třetího bloku vystoupila se svým příspěvkem *Právnícké osoby ako nositeľky ľudských práv*⁴ prof. JUDr. Mária Patakyová, CSc., z Právnické fakulty Univerzity Komenského v Bratislavě, která se na právnícké osoby podívala z ústavněprávního pohledu. Úvodem připomněla, že lidská práva byla historicky přiznávána pouze fyzickým osobám, neboť zajišťovala ochranu jednotlivce před svévolnými zásahy státní moci. V Ústavě Slovenské republiky ani v Listině základních práv a svobod nejsou právnícké osoby výslovně označeny za nositele lidských práv, na rozdíl například od ústavy SRN, která výslovně stanoví, že ustanovení o lidských právech se aplikují i na právnícké osoby, připouští-li to jejich povaha. Upozornila například na právo svobodně se sdružovat (např. čl. 20 Listiny základních práv a svobod), které je chápáno jako ústavní záruka vzniku formálních i neformálních sdružení osob, tedy i obchodních společností a družstev. Otázka aplikovatelnosti svobody sdružování na vytváření obchodních společností a družstev přitom nebyla v judikatuře ESLP řešena jednotně, a to ačkoli se jedná o významnou otázku z hlediska posouzení, jakým způsobem je možné regulovat podmínky vzniku a zániku právníckých osob (zda se již nejedná o zásah do lidských práv). Vystupující se následně zabývala otázkou, zda lze právníckým osobám přiznat i právo na soukromí (např. čl. 10 Listiny základních práv a svobod), které je označováno za jedno z antitotalitních práv. Upozornila na rozhodnutí ESLP v případě *Chappell*, kdy byl poprvé v rámci práva na soukromí chráněn i jiný prostor než obydlí stěžovatele, a to před policejní prohlídkou. Průlomovým se pak stalo rozhodnutí ESLP v případě *Niemietz*, v němž ESLP výslovně konstatoval, že v rámci práva na soukromí jsou chráněny i podnikatelské prostory. Tento přístup byl ESLP potvrzen v případě *Société Colas Est*. Autorka podrobila tato rozhodnutí kritice, neboť rozšíření práva na soukromí i na právnícké osoby, respektive ochrana podnikatelských prostor nebyly v uvedených rozhodnutích adekvátně zdůvodněny. ESLP se nikterak nezabýval otázkou, zda právnícká osoba vede soukromý život, a pokud ano, v čem tento spočívá, aby mohlo být hovořeno o zásahu do tohoto práva. Uzavřela přitom, že přiznání práva na soukromí právníckým osobám je problematické, ať již budeme vycházet z teorie fikce, či z teorie reality právníckých osob; obě koncepce totiž upozorňují na nedostatky argumentace ve prospěch rozšíření práva na soukromí jiným způsobem, avšak závěr je podobný.

Čtvrtý, poslední blok prvního konferenčního dne moderoval JUDr. Robert Pelikán, Ph.D. Úvodní příspěvek přednesl doc. JUDr. Kristián Csach, Ph.D., LL.M., z Právnické fakulty Trnavské univerzity v Trnavě na téma *Povinnosti a zodpovednosť spoločníkov obchodných spoločností ako základ slovenského koncernového práva*.⁵ Na úvod upozornil na nedávnou

⁴ Příspěvek je dostupný v písemné podobě. PATAKYOVÁ, M. – PATAKYOVÁ, M. T. Právnícké osoby ako nositeľky ľudských práv. In: EICHLEROVÁ, K. a kol. (eds). *Rekodifikace obchodního práva – pět let poté. Svazek II. Pocta Ireně Pelikánové*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 13–24.

⁵ Příspěvek je dostupný v písemné podobě. CSACH, K. Faktické riadenie a ovládanie obchodných spoločností: na ceste k slovenskému koncernovému právu. In: EICHLEROVÁ, K. a kol. (eds). *Rekodifikace obchodního práva – pět let poté. Svazek I. Pocta Stanislavě Černé*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 263–273.

novelizaci slovenského obchodního zákoníku (dále jen „OBZ“), již došlo k zavedení nových odpovědnostních skutkových podstat do slovenského právního řádu. Následně se zaměřil na povahu odpovědnosti společníka obchodní společnosti, především pak ovládacího společníka, kterým je mateřská společnost, za způsobenou škodu. Právním důvodem takové odpovědnosti zpravidla bývá porušení korporační loajality, jiných smluvních povinností nebo jiné protiprávní jednání. Připomněl, že odpovědnost společníka obchodní společnosti za škodu byla dlouho chápána jako interní odpovědnost. Věřitelé poškozené společnosti se tak nemohou obracet s požadavkem na náhradu škody přímo na škůdce (společníka), nýbrž mohou žalovat pouze (ovládanou) společnost, jež je poškozenou osobou, a jako taková je (jako jediná) oprávněna nárokovat po společníkovi náhradu škody (i žalobou *actio pro socio*). Povahu interní odpovědnosti má i jedna z nově navrhaných skutkových podstat, kterou je odpovědnost společníků jako faktických ředitelů (§ 66 odst. 7 OBZ). *Csach* následně upozornil na recentní slovenský vývoj, kdy narůstá snaha odpovědnost za škodu externalizovat, tedy přiznat poškozeným věřitelům právo domáhat se náhrady škody přímo po škůdci (společníkovi). Uvedenou tendenci vystupující připisuje vlivu německé judikatury, konkrétně pak rozhodnutí Spolkového soudního dvora ve věci *Bremer Vulkan*, v němž byla odpovědnost společníka externalizována. Od tohoto závěru se však Spolkový soudní dvůr poměrně záhy odklonil zpět k internalizaci odpovědnosti, a to v rozhodnutí ve věci *Trihotel*. Projevem slovenské tendence externalizovat odpovědnost za škodu a propichovat korporátní závoj je nově zakotvená povinnost ovládající osoby nahradit škodu způsobenou přivedením ovládané osoby do úpadku (§ 66aa OBZ), tzv. věřitelská *actio pro socio*, již byla věnována zbylá část příspěvku. Podle přednášejícího je nová skutková podstata projevem nedůvěry slovenského zákonodárce v konkursní řízení, neboť umožňuje věřitelům požadovat náhradu škody přímo po ovládacím společníkovi, jestliže svým (aktivním) jednáním podstatně přispěl k úpadku ovládané osoby (za předpokladu naplnění dalších podmínek, a to vzniku škody a existence příčinné souvislosti). Liberační důvod se přitom inspiroval v českém korporačním právu, když umožňuje ovládacímu společníkovi zbavit se odpovědnosti, jestliže postupoval informovaně a v dobré víře, že jedná ve prospěch ovládané společnosti. *Csach* pak své vystoupení uzavřel tvrzením, že jakkoli lze nové odpovědnostní skutkové podstaty považovat za základ slovenského koncernového práva, stále lze za zásadní nedostatek považovat absenci výslovné úpravy koncernového zájmu.

Slova se následně ujala *prof. JUDr. Jarmila Pokorná, CSc.*, z Právnické fakulty Masarykovy univerzity, která ve svém vystoupení nazvaném *Likvidátor a vnitřní struktura likvidované korporace* na úvod připomněla, že do působnosti valné hromady v kapitálových společnostech patří schvalování převodu nebo zastavení závodu nebo jeho podstatné části. Na to navazuje úprava § 48 z. o. k., podle níž je relativně neplatné právní jednání, k němuž v případech vyžadovaných zákonem nedal nejvyšší orgán obchodní korporace souhlas. Zcizení závodu či jeho podstatné části je za doby trvání kapitálové společnosti poměrně raritní. Častější může být taková dispozice se závodem v případě společnosti nacházejících se v likvidaci, neboť může představovat rychlý a optimální způsob provedení likvidace. Pokorná si proto položila otázku, zda je k převodu závodu či jeho části i v procesu likvidace potřeba souhlasu valné hromady. Pokud bychom společníkům odebrali právo schvalovat dispozici se závodem, mohla by nastat situace, že společnost v důsledku porušení povinností likvidátorem přijde o (téměř) celou likvidační podstatu, což lze jen obtížně napravit. Je otázkou, jestli by bylo adekvátní náhradou domáhat se po likvidátorovi náhrady škody z titulu porušení péče řádného hospodáře. Na druhou stranu

nelze zapomínat, že likvidátor má povinnost postupovat s péčí řádného hospodáře a musí respektovat a naplňovat účel likvidace. Společníci by naopak svou ingerencí mohli naplnění tohoto smyslu a účelu ohrozit, a proto se podle autorky schvalování zcizení závodu nebo jeho části valnou hromadou neuplatní na společnosti v likvidaci, neboť funkce a působnost likvidátora vylučuje působnost valné hromady. V další části příspěvku se vystupující zabývala vztahem § 188 a 196 o. z. Z uvedených ustanovení plyne, že v likvidaci lze za právnickou osobu jednat pouze v rámci účelu likvidace, mimo tento rámec není právnická osoba způsobilá k právům a povinnostem. Překročení zástupčího oprávnění likvidátorem by tak mělo za následek zdánlivost právního jednání. Je však třeba současně myslet na ochranu třetích osob, které často nemohou vědět, že právní jednání vybočuje z rámce účelu likvidace. Proto část právní teorie dovozuje, že se jedná jen o překročení obecného zákonného zástupčího oprávnění, na které se uplatní § 440 o. z., podle něhož lze právní jednání dodatečně schválit. Podle Pokorné je nicméně potřeba tento názor odmítnout, neboť právní jednání by schvaloval opět likvidátor. V závěru Pokorná otevřela i další možnost interpretace § 188 ve spojení s § 196 o. z., podle níž jejich smyslem je toliko vymezení péče, tedy úprava vnitřních poměrů bez dopadů na vnější poměry likvidované korporace. Pokorná své vystoupení uzavřela konstatováním, že odpověď na položenou otázku není ani snadná, ani jednoznačná.

Se závěrečným příspěvkem na téma *Dodatečné schválení právního jednání člena statutárního orgánu – dosud neřešené otázky*⁶ vystoupil JUDr. Petr Šuk z Nejvyššího soudu České republiky. Na úvod připomněl, že nové civilní právo považuje členy statutárního orgánu obchodní korporace za zástupce. To umožňuje, aby na ně byla aplikována alespoň ta všeobecná ustanovení upravující zastoupení, jejichž použití nevyklučuje zvláštní úprava orgánů právnických osob. Dále se vystupující zaměřil na otázku ratihabice právního jednání za situace, ve které jedná za obchodní korporaci jediný člen statutárního orgánu, ačkoli zakladatelské jednání přikazuje, aby společně jednali nejméně dva členové. Poté, co na základě historického a systematického výkladu vyloučil aplikaci § 431 o. z. na jednání členů statutárního orgánu obchodní korporace, zabýval se otázkou, zda je jejich právní jednání ratihabováno v režimu smluvního zastoupení dle § 446 o. z., nebo v obecném režimu zastoupení podle § 440 o. z. Jelikož autor zastává názor, že zastupování členy statutárního orgánu představuje zastoupení *sui generis*, kloní se k závěru, že právní jednání učiněné členy statutárního orgánu může být dodatečně schváleno podle § 440 o. z., tedy tak, že obchodní korporace bez zbytečného odkladu projeví vůli být jednáním učiněným neoprávněným zástupcem (členem statutárního orgánu) vázána. Následně se Šuk zabýval praktickými otázkami spojenými s ratihabicí. Postupně rozebral, že jednání člena statutárního orgánu mohou dodatečně schválit nejen jiní členové statutárního orgánu, ale také osoby, které byly při provozu závodu pověřeny činností, jež zahrnuje i schvalované právní jednání. Co se týče formy dodatečného schválení, zákon nestanoví zvláštní formální požadavky. Není proto vyloučeno, aby dodatečné schválení mělo i podobu plnění povinností převzatých za obchodní korporaci neoprávněným zástupcem. Na závěr svého příspěvku Šuk varoval, že také člen statutárního orgánu může být jako neoprávněný zástupce dle § 440 odst. 2 o. z. sám vázán právním jednáním. Doporučil proto, aby člen

⁶ Příspěvek je dostupný v písemné podobě. ŠUK, P. *Dodatečné schválení právního jednání člena statutárního orgánu – dosud neřešené otázky*. In: EICHLEROVÁ, K. a kol. (eds). *Rekodifikace obchodního práva – pět let poté*. Svazek II. Pocta Ireně Pelikánové. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 359–367.

statutárního orgánu obchodní korporace uplatňující pravidlo čtyř očí dal při sukcesivním jednání jednoznačně najevo, že jednání činí jako jeden ze dvou zástupců, nikoli jako zástupce jediný. Tehdy nepůjde o jednání neoprávněného zástupce a zásadně jediným způsobem, jak dotčené jednání dovést, bude dodatečné naplnění požadavku na společné jednání dvou členů statutárního orgánu.

Druhá část konference se uskutečnila následující den 7. června 2019 v prostorách Právnické fakulty UK jako setkání kateder obchodního práva pod příznačným názvem *Rekodifikace obchodního práva – očekávání, poznatky, inspirace*.

Moderace prvního bloku příspěvků se ujala JUDr. Lucie Josková, Ph.D., LL.M., která po přivítání hostů předala slovo prvnímu řečníkovi.

S příspěvkem *Vybrané koncepční elementy v budoucej reglementácii obchodných závazkových vzťahov* se slova nejprve ujal prof. JUDr. Mojmir Mamojka ml., Ph.D., z Právnické fakulty Univerzity Komenského, který v úvodu ozřejmil, že se komise pro rekodifikaci slovenského soukromého práva rozhodla pro zachování (byť redukované) závazkové části tamního obchodního zákoníku. Podle názorů komise není úplná unifikace smluvního práva v jednom předpisu možná, neboť vedle občanského a obchodního zákoníku existují i relativně samostatné úpravy autorského či pracovního práva, souběžně navíc probíhá tvorba i nového spotřebitelského kodexu. I pakliže by tak byla myšlenka závazkové části obchodního zákoníku opuštěna, k úplné unifikaci smluvního práva by přesto nemohlo dojít. Po vyřešení této koncepční otázky bylo snahou rekodifikační komise identifikovat smlouvy, jejichž povaha je (ryze) obchodněprávní. Komise tak vypracovala návrh šesti smluvních typů, konkrétně smlouvy o výkonu funkce, smlouvy o zachování mlčenlivosti o důvěrné informaci, smlouvy o tichém společenství, smlouvy o obchodním zastoupení, smlouvy o franšíze a smlouvy o akreditivu. V některých případech bylo možné využít a přepracovat dosavadní platnou úpravu, v jiných byla vytvořena normativní opora pro společenské vztahy, které tuto oporu dosud postrádají. Vystupující následně ze zmíněných smluvních typů zaměřil svoji pozornost na smlouvu o výkonu funkce. Při tvorbě normativní textace smlouvy o výkonu funkce vyšla rekodifikační komise ze základní teze, podle níž má být smlouva o výkonu funkce autonomním smluvním typem bez potřeby využití jakékoli subsidiární úpravy. Komise proto navrhuje upustit od provázanosti smlouvy o výkonu funkce a mandátní smlouvy, stejně jako nedopustit normativní provázanost mezi smlouvou o výkonu funkce a příkazní smlouvou. Otázkou samozřejmě zůstává využití smlouvy o výkonu funkce též např. na právní poměry občanských sdružení, nicméně její využití v rámci obchodních společností je potřebnější a nemělo by ustoupit.

Problematickou právní úpravu *de lege ferenda* se částečně ve svém vystoupení na téma *Pôsobnosť dozornej rady a zodpovednosť člena dozornej rady akciovej spoločnosti* zabývala i doc. JUDr. Lucia Žitňanská, Ph.D., z Právnické fakulty Trnavské univerzity v Trnavě. Úvodem popsala některé typické znaky fungování dozorčí rady. V mnoha případech je úloha dozorčí rady vnímána spíše jako pasivní, ve větších společnostech (např. bankách) se lze setkat i s přístupem aktivistickým. Z pohledu významnosti představuje výkon funkce člena dozorčí rady pro konkrétní osoby obvykle vedlejší (a nikoliv hlavní výdělečnou) činnost. Relativně často se pak členové dozorčí rady mohou při výkonu své funkce dostávat do střetu zájmů, neboť jsou zpravidla nominantem některého z akcionářů. K obecné charakteristice dozorčí rady dále vystupující dodala, že je dozorčí rada pojmána jako kolektivní orgán, otázkou je však nalezení hranic individuálního aktivismu člena dozorčí rady, neboť ten je za výkon své funkce odpovědný individuálně. Pokud jde o povinnosti členů dozorčí rady, i po rekodifikaci mají být členové dozorčí rady vázáni povin-

ností odborné starostlivosti. Budoucí právní úprava však nepočítá se zvláštními skutkovými podstatami odpovědnosti členů dozorčí rady (ani představenstva) a nikterak nepracuje ani s otázkou přenosu důkazního břemene, kterou *Žitňanská* s ohledem na informační asymetrii i vzhledem k možnostem liberace odpovědnosti na straně člena dozorčí rady vnímá jako klíčovou. Má-li pak člen dozorčí rady postupovat s odbornou starostlivostí, musí být zřejmé, co je úkolem dozorčí rady. Zákonné vymezení působnosti dozorčí rady je přitom nesmírně široké, když se vztahuje na uskutečňování podnikatelské činnosti společnosti. Komentářová literatura v této souvislosti nejprve dovodila, že se kontrolní působnost dozorčí rady vztahuje i na zaměstnance společnosti. Postupně však převládá názor, že takto široký výklad bude nerealistický a v praxi jen obtížně zvládnutelný. Dohledové kompetence dozorčí rady by se tak měly vztahovat spíše na představenstvo společnosti a na způsob, jakým plní svoje povinnosti. Závěrem pak vystupující dodala, že povinnost odborné starostlivosti předpokládá základní znalosti v oblasti řízení společnosti (např. schopnost orientace v účetních dokumentech) a schopnost rozpoznat, kdy je zapotřebí požádat o odborné posouzení jinou osobu.

Další v pořadí vystoupil *doc. JUDr. Tomáš Dvořák, Ph.D.*, z Právnické fakulty Západočeské univerzity v Plzni. V příspěvku *Podíl společníka ve veřejné obchodní společnosti po rekodifikaci českého obchodního práva*⁷ si nejprve položil otázku, co je to podíl? Tuzemský korporáční zákon stanoví, že podíl představuje účast ve společnosti a práva a povinnosti z této účasti (§ 31 z. o. k.). Na této podstatě se dosud nic nezměnilo. Pro poměry společnosti s ručením omezením a následně i pro poměry komanditisty v komanditní společnosti dále platí, že je podíl zásadně převoditelný. U veřejné obchodní společnosti je však převoditelnost podílu zakázána (§ 116 z. o. k.). Úskalí však spočívá ve skutečnosti, že podíl představuje podle subsidiární platného občanského práva věc (dříve šlo o tzv. jinou majetkovou hodnotu). Již Římané přitom považovali za klíčový definiční prvek věci její převoditelnost. Věc, která není převoditelná, tak může z teoreticko-právního pohledu působit rozporuplně. *Dvořák* dále na údajích z Českého statistického úřadu demonstroval, že veřejná obchodní společnost patří k právním formám nejméně frekventovaným. Při zdůvodnění této skutečnosti zaznívají především dva důvody, a sice solidární neomezené ručení společníků a dále již zmíněný zákaz převoditelnosti podílů. Následně si položil otázku, zda má smysl, aby zákon bránil praktickému životu v případech, kdy pro takový postup není dán důvod ochrany veřejného pořádku, zdraví či spotřebitele? Praxe ostatně i tak hledá způsoby, jak účelu převodu podílu dosáhnout (např. dohodami o změně společenské smlouvy). S převoditelností podílu pak úzce souvisí i jeho zastavitelnost. Vzhledem k platné právní úpravě (§ 32 odst. 3 z. o. k. a § 1320 odst. 1 o. z.) nelze dovodit jinak, než že není-li podíl převoditelný, není ani zastavitelný. V praxi se i v tomto případě objevují snahy obdobného účelu dosáhnout (např. udělením plné moci k výpovědi společenské smlouvy a zastavením potenciální pohledávky na vypořádací podíl). Nebylo by proto výhodné a účelné připustit převoditelnost podílů i ve veřejné obchodní společnosti? Jako vhodné se jeví např. převzetí režimu společnosti s ručením omezeným, kdy by bylo ponecháno na vůli společníků, jaký mechanismus zvolí. Taková právní úprava by byla účelná a mohla by se stát zajímavou pro nezanedbatelnou část potenciálních společníků.

⁷ Příspěvek je dostupný v písemné podobě. DVOŘÁK, T. Podíl společníka ve veřejné obchodní společnosti po rekodifikaci českého obchodního práva. In: EICHLEROVÁ, K. a kol. (eds). *Rekodifikace obchodního práva – pět let poté. Svazek I. Pocta Stanislavě Černé*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 123–134.

S ohledem na charakter podílu jako věci přitom není sporu, že je v moci zákonodárce převoditelnost podílů ve veřejné obchodní společnosti připustit.

Po skončení diskuse k příspěvkům z prvního bloku převzal pomyslné moderátorské žezlo *JUDr. Tomáš Horáček, Ph.D.*, jenž představil jednotlivé řečníky a předal slovo prvnímu z nich.

Vystupující *doc. JUDr. Josef Kotásek, Ph.D.*, z Právnické fakulty Masarykovy univerzity si za cíl příspěvku *Obchodní podmínky a jejich pojetí v českém právu* zvolil zahájit akademickou diskusí o konceptu obchodních podmínek v českém právu a objasnit, zda převažuje materiální či formální pojetí. Vymezení obchodních podmínek považuje *Kotásek* za klíčové pro kontrolu inkorporace obchodních podmínek do smlouvy i jejich obsahovou kontrolu. Jednotný evropský model obchodních podmínek prozatím absentuje, definice obchodních podmínek v členských státech pak často chybí. Jako příklad propracované definice obchodních podmínek uvádí autor § 305 německého občanského zákoníku, přičemž poukazuje na rozdílný koncept německé a tuzemské úpravy. V této souvislosti konstatoval, že § 1751 o. z. odpovídá formálnímu konceptu, který byl převzat z obchodního zákoníku. Individuálně negocieované podmínky, které formálně zůstanou v externím dokumentu, si tak v České republice zachovávají kvalitu obchodních podmínek s vyloučením ochrany dle § 1753 o. z. Materiální koncept obchodních podmínek naproti tomu představuje předem předpřipravená ujednání, která jsou opakovaně užívána bez ohledu na umístění v textu smlouvy nebo na separátní listině. Výhodou materiálního pojetí by byla širší ochrana a aplikace § 1753 o. z. Následně se autor zabýval otázkou (ne)výhod jednotlivých konceptů, přičemž závěrem položil několik otázek k diskusi, kupříkladu, zda nemá dle vystupujícího „zpátečnický“ formální koncept výhody a zda nejsou přínosy materiálního konceptu dosažitelné jinými způsoby (např. obchodní podmínky jako podmnožina adhezních smluv)?

Následujícího příspěvku *Rekodifikačné zásahy do práva obchodných spoločností alebo via antiqua via est tuta?* se v ujal hned tři autoři z Právnické fakulty Univerzity Komenského společně, a sice *JUDr. Peter Lukáčka, PhD.*, *JUDr. Jana Duračinská, PhD.*, a *JUDr. Jana Strémy, PhD.* Vystupující se zaměřili na problematiku povinností členů statutárního orgánu obchodní společnosti a jejího likvidátora, jakož i na otázku efektivity vybraných ustanovení zákona. V první části příspěvku byla pozornost zaměřena na předpokládané rekodifikační zásahy do postavení člena statutárního orgánu i likvidátora a jejich povinností. Byl přednesen komparativní pohled na povinnost loajality statutárního orgánu dle rekodifikačního návrhu a na zájem společníků ve vztahu k zájmu společnosti. Ve druhé části příspěvku bylo pojednáno o připravované novele obchodního zákoníku, konkrétně o úpravě otázky likvidace obchodní společnosti. Soudobá právní úprava likvidace na území Slovenské republiky činí v právní praxi problémy, na něž připravovaná novela reaguje novou úpravou výsledku likvidace, konstitutivním zápisem likvidátora do obchodního rejstříku či zpřísněním podmínek výkonu funkce likvidátora. V závěrečné části příspěvku došlo na analýzu vybraných institutů z obchodního práva, které byly do právního řádu Slovenské republiky začleněny dřívějšími novelami. Pozornost byla především zaměřena na vliv zákona č. 264/2017 Z. z. na chování jeho adresátů v rámci zpřísněné povinnosti podat včas návrh na vyhlášení konkursu obchodní společnosti.

Prostřední blok pak s tématem *Prosazení věci ničí nebo její uzurpace... – právo označení zeměpisného původu* uzavřel *Mgr. Michal Černý, Ph.D.*, z Právnické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci, který přednesl výsledky svého několikaletého vědeckého výzkumu specifické právní oblasti označení původu a zeměpisného označení. Úvodem poukázal

na pluralitu definic v české právní úpravě, a to jak v oblasti označení původu, tak i ve vztahu k zeměpisnému označení. Následně pojednal o obou právních institutech i v souvislosti s úpravou unijního práva. Rekodifikace soukromého práva má pro zkoumanou problematiku význam s ohledem na úpravu věci v právním smyslu, když věci bez pána jsou z hlediska práva věci ničí. Předpokladem vzniku práva konkrétní osoby v právním smyslu na ochranu označení původu či zeměpisného označení je podání žádosti o zápis do příslušného veřejného seznamu. Označení, které má být v případě zápisu do veřejného seznamu chráněno, nelze přivlastnit, ale lze jej prosadit. Česká právní úprava pracuje s tzv. soutěžní neutralitou. Vystupující si ovšem pokládá otázku, jak tuto soutěžní neutralitu v praxi prosadit, a poukazuje i na další problémy v rámci řízení o zápisu. V návaznosti na výsledky svých dosavadních zjištění Černý předložil návrhy řešení na úrovni národní právní úpravy, které by mohly problematické otázky odstranit.

Poslední blok příspěvků druhého konferenčního dne zahájil JUDr. Petr Čech, LL.M., Ph.D., a po představení třech řečníků požádal prvního z nich o přednes jeho příspěvku.

Ing. Mgr. Radek Ruban, Ph.D., z Právnické fakulty Masarykovy univerzity označil své téma *O standardu péče společníků uplatňujících derivativní žaloby* za dosti kontroverzní, přičemž účastníkům vysvětlil, že se v rámci tématu pokusí o přístup spíše induktivní. Úvodem zmínil usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2017, sp. zn. 29 Cdo 736/2016, v němž se dovolací soud se zabýval otázkou, zda je možné, aby společník uplatňující derivativní žalobu za společnost činil hmotněprávní jednání. Následně představil dílčí otázky péče řádného hospodáře a věnoval se argumentům, které svědčí pro tvrzení, že standard péče společníků uplatňujících derivativní žaloby se blíží standardu péče řádného hospodáře. Jako první zmínil argument, podle nějž při uplatňování derivativních žalob upřednostňují společníci zájmy celku před zájmy vlastními. Za druhé předestřel názor, že společník atrahující si část působnosti jiných orgánů si pomyslně obouvá boty se všemi právy i povinnostmi z toho plynoucími. Třetí a poslední oporou byla vystupujícímu částečně procesní sféra, konkrétně pak skutečnost, že za právnickou osobu nemůže jednat ten, kdo se nachází ve střetu zájmů. Ruban následně dospěl k závěru, že by se standard péče řádného hospodáře měl na společníka uplatňujícího derivativní žalobu uplatnit, nicméně i toto uplatnění má své limity. Dodal přitom, že zatímco v případě členů volených orgánů existuje povinnost „bránit“ příslušnou právnickou osobu, společník své právo podat derivativní žalobu využít nemusí. Využije-li jej však, musí se podrobit vyššímu standardu péče korespondujícího se skutečností, že společník realizuje své „širší“ oprávnění. V samotném závěru vystupující shrnul, že není rozhodnut, zda standard péče společníků uplatňujících derivativní žaloby je standard péče řádného hospodáře. Zdá se, že se mu blíží.

Další v pořadí vystoupil Mgr. Dušan Rostáš, Ph.D., z Právnické fakulty Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košicích, jenž na úvod příspěvku nazvaného *Regulácia obchodných reťazcov – zákon o neprimeraných podmienkach a úsvit cenovej regulácie?* uvedl, že na Slovensku došlo v nedávné době k přijetí nového zákona o nepřiměřených podmínkách v obchodně s potravinami (zákon č. 91/2019 Z. z.). V důvodové zprávě k zákonu je uvedeno, že došlo ke vzniku nových forem nepřiměřených podmínek, respektive že nepřiměřené podmínky uvedené v taxativním výčtu v dřívějším zákoně začaly být obcházeny. Důvodová zpráva rovněž uvádí, že dosavadní taxativní výčet nepřiměřených podmínek byl pro naplnění účelu zákona nedostatečný, a proto návrh nového zákona dosavadní znění nepřiměřených podmínek precizuje a současně zavádí nové, a to včetně generální klauzule. Nově přijatý zákon tak obsahuje celkem 40 skutkových podstat, přičemž účast-

níkovi obchodního vztahu, který uplatňuje nepřiměřenou podmínku, nemusí z této podmínky přímo plynout prospěch, nicméně musí být nepochybné, že tato podmínka přímo či nepřímo znevýhodňuje konkrétního dodavatele. Vystupující současně vyslovil otázku, zda je zavedení generální klauzule správnou cestou, neboť ta je legislativně-technicky součástí katalogu nepřiměřených podmínek a v zákoně není k nalezení ani vyjádření účelu generální klauzule, protože není jasné, zda bude možné uložit pokutu i dodavatelům. Rostáš dále poukázal na skutečnost, že nový zákon nestanovuje podstatné znaky nepřiměřené podmínky, což je možné považovat za konflikt se zásadou *nullum crimen sine lege*. Na závěr pak shrnul, že považuje za důležité, že se regulaci obchodních řetězců dostalo zákonné úpravy.

Zakončení příspěvků druhého konferenčního dne se ujala *Mgr. Nikola Némethová* z Právnické fakulty Univerzity Mateja Bela s vystoupením na téma *Zmluva o úvere v právoprvanej rekodifikácii slovenského súkromného práva*. Účastníkům konference nejprve představila systematiku slovenského závazkového práva, načež konstatovala existenci duality tamní úpravy smlouvy o úvěru. Následně uvedla, že po rekodifikaci soukromého práva v České republice byla smlouva o úvěru upravena takřka identicky jako za dřívější úpravy, zmínila však změnu jejího systematického zařazení oproti dřívější právní úpravě a odlišné označení smluvních stran. Navrhovaná novela slovenského práva ponechává smlouvě o úvěru její všeobecné označení a ctí i dosavadní označení smluvních stran, avšak právní úpravu činí podrobnější. Vystupující následně poukázala na poskytnutí peněžních prostředků na základě konsenzuálnosti úvěrové smlouvy a dále účastníkům konference představila rozdíly mezi smlouvou o úvěru a smlouvou o půjčce, načež konstatovala, že mezi oběma smlouvami existují rozdíly, leč možnost sjednat bezúročný úvěr oba smluvní typy více přibližuje. Závěrem *Némethová* shrnula, že kromě změn, které v příspěvku předestřela, přináší novela řadu změn jiného charakteru, např. již v obecných ustanoveních zákona.

Na závěr *JUDr. Petr Čech, LL.M., Ph.D.*, shrnul základní vývoj doktríny, judikatury a legislativy v oblasti obchodního práva za posledních pět let. Následně poděkoval všem vystupujícím a ostatním účastníkům konference za velmi plodnou diskusi ke všem příspěvkům předneseným během obou konferenčních dnů. Zvláštní poděkování patří Univerzitě Karlově, v jejíchž prostorách se konference po oba dny konala, a oběma hlavními partnerům konference – Wolters Kluwer ČR, a. s., a České spořitelně, a. s.

Petr Tomášek*

* Mgr. Petr Tomášek, Ph.D., katedra obchodního práva, Právnická fakulta Univerzity Karlovy. E-mail: petantomasek@seznam.cz.